

Laura Barna

MEHANIČKI GUŠTER

Odlomak iz romana u nastajanju Đorđoneova kletva

*Firenze, Palazzo Vecchio
ottobre 1503, di notte*

Podbočivši desnim dlanom podbradak, Leonardo da Vinči je sedeо na tronošcu, zamišljeno i s iskrenim divljenjem gledao u gipsani zid osvetljen plamsajima uljanih lampi i baklji, ispred kog se do maločas Mikelanđelo vrpoljio, merkaо sveže oslikane partije, i besno prstima umočenim u uljane boje povlačio granične linije.

„Ipak si veći slikar nego skulptor. No, priznaj, konačno! S kudikamo više duha nego fizičke snage“, izusti s ushitom reči koje je ceo dan nameravaо da mu kaže, ali nije za to ugravirao nijednu zgodnu priliku. „Samo kada to hoćeš, barabo, makar i meni iz prkosa“, dodade nešto tišim glasom.

Iz džepa ogrtača vadio je list po list zelene salate, ugužvavaо ih u loptice i cele ih potom ubacivao u usta, gutajući bez žvakanja. Izgledalo je kao da se igra, ispituje umrтvljena čula i njihovu moć regeneracije, razmišljajući o otkinutom gušterovom repu prilepljenom na Mikelanđelovu fresku, na kojoj je slikar nanosio prvi sloj boje preko iscrtanih mesta okršaja u ratu Republike sa susednom Pizom, i onda ga, iz Leonardu neshvatljivih razloga – a sumnjaо je baš njemu u inat – smesta brisao ili bi ga histerično strugao, zverski škrgućući Zubima.

U potaji je mesecima, povučen na mansardi svog ateljea, konstruisao mehaničkog guštera s bradom i rogovima, i krilima širokog raspona koja su pokretala punjenja žive, ubrizgavana u šupljine savitljivih zglobova tankih cevi. I nemilosrdno mu je kidao repove jer bi mu se tek tada otvarala vizija prema kojoj je dopunjavaо i oživljavaо igračku – gminjavca, puneći joj trbuх drugim, fantazmagoričnim bićima koje bi iskakale jedna iz druge na pritisak dugmeta ili povlačenjem ručice; što ga je posebno zabavljalo.

„Koja radost! Igramo se i kad nismo deca“, duboko uzdahnu prisetivši se nedovršene naprave, i požele smesta da je zavrши jer otkad ga je Čezare Bordžija unajmio kao vojnog inženjera, nije prestajao da se zanima i smišlja igračke, pravdajući se da njima odmara, ali i podstiče mozak za ozbiljnije i opasnije sprave kakve su bile ratne skalamerije. A za njih je i bio bogato plaćen.

Povremeno bi podignuo, uz iščudujući izraz lica pred zvukom istisnutog vazduha iz dubine želuca, i nastavljaо s novim zaloga jima. Minuli četrdesetodnevni post iscrpeо mu je telо, a nepca odvikao od svih drugih ukusa, osim hleba i vode. Ali je zato osećao da mu je duh bridak kao sećivo sablje.

Četrdeseti je dan kako su on i Mikelanđelo Buonaroti na istom poslu, leđima i zadnjicom okrenuti jedan od drugog. Čim je stigao iz Rima, dobio je porudžbinu od firentinskog gonfalonijera Pjera Soderinija da oslika salу Dei Cinquacentto, novu Dvoranu veća u Sta-

roj palati, na radost svih Firentinaca, a na kojima bi bio prikazan neki od trijumfa firentinske vojske. I glorifikovanje vlade.

Mikelanđelo levu, Leonardo desnu stranu – odlučio je novčić.

„Da si Bogom blagosloven!“, izusti šapatom i zalepi klobuk salate preko nadlanice, gledajući kako mu žile probijaju tanušni list i ostavljaju tamnosmeđi trag po površini.

Iako je odavno pala noć, spolja se još čuo žamor razgovorljivih građana, dodatno raspaljenih vinom i lozovom rakijom, koji su svakodnevno dolazili da prate rad dvojice najvećih poluostrvskih rivala, sladeći se njihovim napregnutim čutanjem, iščekujući da konično eksplodira u žučnu svađu. Čuli su se povici neprijateljskih tabora, zastupnika Republike i Savonarolinih ideja, a u kog su svrstavali Mikelanđela. I Leonardovog, nasuprot, kao miljenika Medičijevih. I nastavlјana su politička trvenja i sukobi ulicama Firence, do – kasno u noć, pa i prvih petlova.

„Strah od potrošivosti lepote! Strah od neizrecivosti! Samo zbog te bojazni mogu da razumem, ali odbijam da opravdam nagon za uništenjem. Kako da zaboravim njegovu srčanu podršku na Trgu Sinjorije Savonarolinoj lomači na kojoj su gorela najveća blaga milošću božjom data smrtniku da ih stvori. Najdarovaniji među nama – Botičeli i Mikelanđelo licemerno su se tog dana ogrtali fratarskom mantijom. Stid me izjedao kao da sam svojom rukom potpalio plamen. Bacio baklju! Alleluia!“, viknu zakovitlavši pogledom prema tavanici. „Nesrećni Mikelanđelo, toliko otrova u tako malom telu...“, odlepio je sparušeni list salate sa nadlanice, i srdito ga odbacio u stranu.

Naglo se okrenuo ka zidu s nedovršenim crtežom na kome je slavljenja pobeda Firence nad Milanom; i već od prvog poteza znao je da će je zvati *Bitka kod Angiarija*, što je odmah saopštio starateljima i izaslanicima firentinske vlade, smesta se bacivši na iscrtavanje skica i planova triptiha. Molećivo je pratio svoje prste, za koje je Dioneo govorio da su lepi kao u negovanih žena, a koje je prvo sumnjičio, osuđivao za napola ostavljane poslove.

Nije bio zadovoljan onim što je video. Nikada ga ništa do kraja nije uspevalo zadovoljiti, ali ovaj put ga je nesavršenstvo zabrinjavalo više nego što je mogao da očekuje. I ostavio bi rado nedovršen i mural, kao i mnoge druge, plašeći se primicaju savršenstvu, njega – nesavršenog, samo da mu Mikelanđelo nije zajedljivo disao za vratom, podbadao ga nevidljivom kandžom u najosetljivije delove tela. Osluškivao je unjkavo talasanje reči punih neshvatljive mržnje i zavisti malog čoveka zgrčenog u širini genija: *Ti koji si napravio model konja kojeg je trebalo izliti u bronzi, i nisi mogao da ga izlješ, i ostavio ga nedovršenog, na tvoju sramotu! A oni milanski kopuni mislili su da ti to možeš uraditi!*, što je izazvalo smeh i skandiranje upornih i najtvrdokornijih ljubopitljivaca.

Mrštio se, stiskao i naglo opuštao vilice, kipteći od iznenadno nadošlog besa, pljuckao nedozvakane utrunke zelene salate po krilu i patosu.

„Oslikaću takvu ubilačku i stvarnu žestinu poprišta, pred kojom će svaki smrtnik zanemiti od divljenja, ali i straha. Hoću, tako mi nebesa! I dovršiću sliku matematičkim metodima do poslednje crte. Tebi na divljenje, veliki Mikelanđelo Buonaroti! Nijedno ljudsko istraživanje nije istinito ako ne prođe kroz matematičke dokaze.“

Vrhom zaoštrenog nokta precepi najveći list zelene salate, vodeći računa o simetriji, i zalepi pravilne otcepke preko oba oka.

*Firenze, palazzo Vecchio
il autunno, 1504.*

Poslužitelj je na prstima prolazio kroz Dvoranu veća, videvši da Leonardo drema na tronošcu, potiljačnim delom glave poduprт o zid stuba, ruku prekrštenih u krilu. Na poslužavniku je nosio pismo zapečaćeno crvenim voskom.

Danima ga je, sakriven iza stuba, posmatrao sa galerije kako nervozno šetka gore-dole, prstiju upletenih u bradu. I tek bi ga povremeno čuo da uzdiše ili glasno izvikuje: Ecco! Ili: Alleluia!

„Pošiljka za vas od mesera Mikelanđela“, blago mu je prodrmusao ramena.

*Crtež sam završio, ali ne i sliku.
Priznajem, primamljiviji mi je poziv u Rim,
od poverenika pape Julija II,
nego trupkanje u mestu
sa svaštarom i sveznašicom,
mekušcem i razmaženkom
kao što si ti.
Addio!*

„Sinjorija ga je malo plaćala, možda ga je to uvredilo, ko još može biti škrtiji od bankara?“, mrmlijao je Leonardo besno sebi u bradu. „A koliko mene plaćaju? Petnaest florina! Od Ludovika Mora bih u Milandu sigurno dobio sto šezdeset, svakog meseca na ruke, još uz miris Beatričinih žutih pletenica“, protrljao je prste, osvrnuo se oko sebe. „Kakva tišina – iznenada. Nigde nikoga! Vlagu u vazduhu mogu da omirišem... kao sfumato“, šaputao je, razočarano gledajući niz hol pustе dvorane. „A možda mu nisam davao dovoljno povoda za svađu... Umetnike sukob hrani izdašnije nego hleb. Đavolji smo mi saveznici, nekad i slugani, a iz neshvatljivih razloga ipak Božji miljenici!“